

حمایت حقوقی و قضائی از معلولان در نظام حقوقی ایران

و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت
با تاکید بر نقش سازمان بهزیستی

زیور جلیلیان

زهرا پروانه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حمایت حقوقی و قضائی

از معلولان در نظام حقوقی ایران

و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت با تاکید بر

نقش سازمان بهزیستی

تالیف:

زیور جلیلیان

زهرا پروانه

انتشارات موجک

سرشناسه : جلیلیان، زیور، ۱۳۵۷-

عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام - Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور : حمایت حقوقی و قضایی از معلولان در نظام حقوقی ایران و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت با تاکید بر نقش سازمان بهزیستی / تالیف زیور جلیلیان، زهرا پروانه.

مشخصات نشر : تهران: انتشارات موجک، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری : ۲۵۲ص.

شابک : ۲-۲۶۰-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸، ۸۴۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۴۱]-۲۵۲.

موضوع : معلولان -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران

موضوع : People with disabilities -- Legal status, laws, etc. -- Iran

موضوع : معلولان -- ایران -- حقوق مدنی

موضوع : People with disabilities -- Civil rights -- Iran

شناسه افزوده : پروانه، زهرا، ۱۳۶۸-

رده بندی کنگره : KMH۱۵۳۲

رده بندی دیویی : ۳۴۶/۵۵۰۱۳

شماره کتابشناسی ملی : ۷۵۱۹۰۶۰

انتشارات موجک

تلگرام : ۰۹۰۱۷۶۷۲۵۰۲ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش : ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۲۱۸۱۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل : mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir

عنوان : حمایت حقوقی و قضایی از معلولان در نظام حقوقی ایران و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت با تاکید بر نقش سازمان بهزیستی

تالیف : زیور جلیلیان، زهرا پروانه

مشخصات ظاهری : ۲۵۲ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول : تابستان ۱۴۰۰، تیراژ : ۵۰۰ جلد

قیمت : ۸۴۰۰۰۰ ریال، شابک : ۲-۲۶۰-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیش‌گفتار..... ۱

مقدمه ۳

فصل اول: کلیات و مفاهیم..... ۱۱

۱-۱ مبحث اول: تعاریف..... ۱۱

۱-۱-۱ گفتار اول: تعریف معلول و معلولیت..... ۱۱

۱-۱-۲ گفتار دوم: ابهامات حقوقی معلولان..... ۲۴

۲-۱ مبحث دوم: ماهیت حقوق معلولان و تغییر نگرش‌ها..... ۲۶

۱-۲-۱ گفتار اول: تاریخچه نقض حقوق معلولان..... ۲۷

۲-۲-۱ گفتار دوم: ماهیت حقوق ذاتی معلولان..... ۳۰

فصل دوم: خاستگاه حمایت حقوقی و قضائی از معلولان..... ۳۷

۱-۲ مبحث اول: حقوق معلولان در نظام‌های دادرسی..... ۴۱

۱-۱-۲ گفتار اول: اصول حاکم بر جریان یک دادرسی عادلانه در مرحله پیش از محاکمه..... ۴۲

۲-۱-۲ گفتار دوم: اصول حاکم بر جریان یک دادرسی عادلانه در مرحله دادرسی..... ۷۸

۲-۲ مبحث دوم: وضعیت حمایت حقوقی و قضائی از افراد معلول در ایران..... ۱۱۰

۱۱۱ ۱-۲-۲ گفتار اول: وضعیت حمایت حقوقی از افراد معلول

۱۱۲ ۲-۲-۲ گفتار دوم: حمایت قضائی از افراد معلول

۱۱۷ فصل سوم: حمایت‌های حقوقی از افراد معلول

۱۲۱ ۱-۳ مبحث اول: بررسی گرایش سیاست‌های حمایتی حقوقی

۱۲۱-۱-۳ گفتار اول: بررسی گرایش سیاست‌های حمایتی حقوقی کنوانسیون سی.آر.پی.دی

۱۲۲

۱۲۹ ۲-۱-۳ گفتار دوم: بررسی گرایش سیاست‌های حمایتی حقوقی معلولان در ایران

۱۳۳ ۲-۳ مبحث دوم: بررسی جامعیت قوانین حمایتی حقوقی از افراد معلول

۱۳۳-۱-۲ گفتار اول: بررسی جامعیت مقررات حمایت حقوقی از افراد معلول در کنوانسیون

۱۳۵ سی.آر.پی.دی

۱۴۵ ۲-۲-۳ گفتار دوم: بررسی جامعیت قوانین حمایتی حقوقی از افراد معلول در ایران

۱۴۵-۳-۳ مبحث سوم: بررسی نوع اثرپذیری قوانین حمایتی حقوقی ایران از کنوانسیون حقوق افراد

۱۵۵ دارای معلولیت

۱۵۵-۱-۳-۳ گفتار اول: اثرپذیری حقوق داخلی از کنوانسیون افراد دارای معلولیت از جنبه

۱۵۶ حفاظت حقوقی

۱۵۶-۲-۳-۳ گفتار دوم: اثرپذیری حقوق داخلی از کنوانسیون افراد دارای معلولیت از جنبه حمایت

۱۵۸ حقوقی

۱۶۱ فصل چهارم: حمایت‌های قضائی از افراد معلول

۱۶۸ ۱-۴ مبحث اول: بررسی گرایش سیاست‌های حمایتی قضائی

۱۶۸-۱-۱-۴ گفتار اول: بررسی گرایش سیاست‌های حمایتی قضائی کنوانسیون سی.آر.پی.دی

۱۷۰

۱۷۷ ۲-۱-۴ گفتار دوم: بررسی گرایش سیاست‌های حمایتی قضائی ایران

۱۸۲ ۲-۴ مبحث دوم: بررسی جنبه‌های حمایت قضائی کنوانسیون سی.آر.پی.دی

- ۱-۲-۴ گفتار اول: آموزش و توانمندسازی افراد معلول ۱۸۳
- ۲-۲-۴ گفتار دوم: تسهیل دسترسی ۱۸۵
- ۳-۲-۴ گفتار سوم: آموزش کارکنان ۱۸۷
- ۴-۲-۴ گفتار چهارم: حضور مؤثر در تمامی مراحل تحقیقات مقدماتی و دادرسی ۱۹۱
- ۵-۲-۴ گفتار پنجم: حفاظت از افراد معلول ۱۹۳
- ۳-۴ مبحث سوم: بررسی جنبه‌ها و اثرپذیری سیاست‌های حمایت قضائی از معلولان، در ایران ۱۹۵
- ۱-۳-۴ گفتار اول: جنبه ساختاری ۱۹۷
- ۲-۳-۴ گفتار دوم: جنبه رویه‌ای ۲۰۰
- ۳-۳-۴ گفتار سوم: جنبه نگرشی ۲۰۳
- ۴-۳-۴ گفتار چهارم: ویژگی قوانین ۲۰۵

فصل پنجم: معرفی سازمان بهزیستی ۲۰۹

- ۱-۵ مبحث اول: خدمات سازمان بهزیستی ۲۰۹
- ۱-۱-۵ گفتار اول: اقدامات پیشگیرانه ۲۰۹
- ۲-۱-۵ گفتار دوم: شناسایی معلولین ۲۱۰
- ۳-۱-۵ گفتار سوم: هزینه تحصیل ۲۱۰
- ۴-۱-۵ گفتار چهارم: تأسیس مؤسسات توان بخشی ۲۱۰
- ۵-۱-۵ گفتار پنجم: پرداخت کمک هزینه زندگی ۲۱۱
- ۶-۱-۵ گفتار ششم: معرفی معلولین به نهاد های استخدامی ۲۱۱

فصل ششم: نقش دولت در تأمین حقوق توانخواهان در نظام حقوقی ایران با تاکید

بر نقش سازمان بهزیستی ۲۱۳

- ۱-۶ مبحث اول: چالش‌های ناشی از فعل معلولین ۲۱۴
- ۱-۱-۶ گفتار اول: چالش‌های ناشی از نقض وسایل آموزشی ۲۱۵

- ۲۱۹ ۲-۱-۶ گفتار دوم: گسترش آگاهی‌های عمومی در خصوص افراد معلول
- ۲۲۰ ۳-۱-۶ گفتار سوم: چالش‌های ناشی از فعل پرستاران و کادر درمان
- ۲۲۱ ۴-۱-۶ گفتار چهارم: چالش‌های ناشی از فعل مدیران مراکز نگهداری
- ۲۲۲ ۵-۱-۶ گفتار پنجم: صدارت پزشکان
- ۲۲۳ ۲-۶ مبحث دوم: مشاعت بهزیستی و مدیران درون سازمانی
- ۲۲۴ ۱-۲-۶ گفتار اول: مناسب سازی فضا موجب افزایش حضور معلولان در جامعه می‌شود
- ۲۲۵ ۳-۶ مبحث سوم: کرونا و افراد بیمار و کم توان
- ۲۲۷ ۱-۳-۶ گفتار اول: اقدامات دولت برای حمایت از آسیب پذیران
- ۲۲۸ ۲-۳-۶ گفتار دوم: اهمیت حمایت از اقشار بیمار و ضعیف جامعه
- ۲۲۹ ۳-۳-۶ گفتار سوم: بحران کرونا و لزوم تغییر در شیوه‌های توانبخشی معلولان و سالمندان

فصل هفتم: جمع بندی ۲۳۳

- ۲۳۳ ۱-۷ بحث و نتیجه گیری
- ۲۳۷ ۲-۷ پیشنهادها

منابع و مآخذ ۲۴۱

- ۲۴۱ منابع فارسی
- ۲۴۱ الف- کتب
- ۲۴۳ ب- مقاله
- ۲۴۵ ج- کتاب
- ۲۴۵ د- گزارش
- ۲۴۶ ه- قوانین و مقررات
- ۲۴۶ و- منابع اینترنتی
- ۲۴۷ منابع انگلیسی

پیش‌گفتار

حمایت حقوقی و قضائی از افراد معلول اشاره به حقوق افراد معلول در بهره‌مند شدن از تمامی امکانات قانونی و قضائی، با توجه به نوع و شدت معلولیت، بدون هیچ‌گونه تبعیض، برای دستیابی به عدالت، به شکل مستقیم و غیرمستقیم، دارد.

معلولیت از دید تاریخی برای جوامع به عنوان یک چالش به حساب می‌آمده است و همواره سیاست‌ها و رفتارها با این اقشار، بسته به دوره‌ها و سلاطین اصحاب قدرت متغیر بوده است، امروزه نهادهای بین‌المللی و اعلامیه حقوق بشر و کنوانسیون حمایت از افراد معلول فضای قبلی را تغییر داده و اکثر کشورها تحت تأثیر این کنوانسیون‌ها تغییراتی را در رویکردهای خود ایجاد کرده‌اند.

در این پژوهش، ماهیت حقوق افراد معلول از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته و قوانین حمایتی از افراد معلول، با تکیه بر کنوانسیون حمایت از افراد معلول و اعلامیه حقوق بشر و در راستای آن، نوع اثرگذاری قوانین فوق بر سیاست‌ها و قوانین داخلی مدنظر قرار گرفته است.

منابع مورد بررسی در این کتاب شامل کنوانسیون‌های حقوق بشر، کنوانسیون حمایت از افراد معلول (سی. آر. پی. دی)، قانون مجازات اسلامی، آیین دادرسی کیفری و مدنی و در نهایت قانون جامع حمایت از افراد معلول که به عنوان اصلی‌ترین قانون در جهت حمایت از افراد معلول در سال ۸۳ مورد تصویب قرار گرفته است، خواهند بود. در این کتاب بررسی حمایت حقوقی - قضائی مدنظر بوده و همواره اهداف مشخص کتاب شامل بررسی نزدیکی سیاست‌های تقنینی کنوانسیون سی. آر. پی. دی و ایران در مورد حمایت حقوقی و قضایی از معلولان و بررسی اثرگذاری سیاست‌های تقنینی کنوانسیون‌های سی. آر. پی. دی بر ایران در مورد حمایت حقوقی و قضایی از معلولان می‌باشد.

عمده موانع سیاست‌های حمایتی کنوانسیون، به عدم شفافیت برخی قوانین و عدم الزام‌آور بودن آن می‌باشد، این در حالی است که عامل ناکامی سیاست‌ها و قوانین داخلی، به دلیل شناسایی افراد

معلول، در تمامی قوانین و به دنبال آن، عدم تدوین قوانین و بکارگیری سیاست‌های نظامند و یکپارچه با استفاده از تمامی منابع جامعه می‌باشد.

رویکردهای تحلیلی در این کتاب، مقایسه مقررات کنوانسیون حمایت از افراد معلول با قوانین حمایتی و بررسی خلاءها، انطباق‌ها و نوع تأثیرپذیری قوانین داخلی از کنوانسیون‌های حمایت از افراد معلول می‌باشد.

در پایان، بر خود لازم می‌دانیم که از همه عزیزان و بزرگوارانی که در مراحل گوناگون آماده‌سازی این کتاب ما را یاری نموده‌اند، بویژه از آقای شهاب حسینی مسؤل پشتیبانی و رسول حبیبی مسؤل امور فرهنگی سازمان و فرحناز محمدی مدیر کل بهزیستی، صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم.

زیور جلیلیان، زهرا پروانه

تابستان ۱۴۰۰

Legal and Judicial Support for the Disabled in the Iranian Legal System

Zivar Jalilian

Zahra Parvaneh

حمایت حقوقی و قضائی از افراد معلول اشاره به حقوق افراد معلول در بهره‌مند شدن از تمامی امکانات قانونی و قضائی، باتوجه به نوع و شدت معلولیت، بدون هیچ‌گونه تبعیض، برای دستیابی به عدالت، به شکل مستقیم و غیرمستقیم، دارد.

معلولیت از دید تاریخی برای جوامع به عنوان یک چالش به حساب می‌آمده است و همواره سیاست‌ها و رفتارها با این اقشار، بسته به دوره‌ها و سلاقی اصحاب قدرت متغیر بوده است، امروزه نهادهای بین‌المللی و اعلامیه حقوق بشر و کنوانسیون حمایت از افراد معلول فضای قبلی را تغییر داده و اکثر کشورها تحت تأثیر این کنوانسیون‌ها تغییراتی را در رویکردهای خود ایجاد کرده‌اند. در این پژوهش، ماهیت حقوق افراد معلول از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته و قوانین حمایتی از افراد معلول، با تکیه بر کنوانسیون حمایت از افراد معلول و اعلامیه حقوق بشر و در راستای آن، نوع اثرگذاری قوانین فوق بر سیاست‌ها و قوانین داخلی مدنظر قرار گرفته است.

منابع مورد بررسی در این کتاب شامل کنوانسیون‌های حقوق بشر، کنوانسیون حمایت از افراد معلول (سی. آر. پی. دی)، قانون مجازات اسلامی، آیین دادرسی کیفری و مدنی و در نهایت قانون جامع حمایت از افراد معلول که به عنوان اصلی‌ترین قانون در جهت حمایت از افراد معلول در سال ۸۳ مورد تصویب قرار گرفته است، خواهند بود. در این کتاب بررسی حمایت حقوقی-قضائی مدنظر بوده و همواره اهداف مشخص کتاب شامل بررسی نزدیکی سیاست‌های تقنینی کنوانسیون سی. آر. پی. دی و ایران در مورد حمایت حقوقی و قضایی از معلولان و بررسی اثرگذاری سیاست‌های تقنینی کنوانسیون‌های سی. آر. پی. دی بر ایران در مورد حمایت حقوقی و قضایی از معلولان می‌باشد.

عمده موانع سیاست‌های حمایتی کنوانسیون، به عدم شفافیت برخی قوانین و عدم الزام‌آور بودن آن می‌باشد، این درحالی است که عامل ناکامی سیاست‌ها و قوانین داخلی، به دلیل عدم شناسایی افراد معلول، در تمامی قوانین و به دنبال آن، عدم تدوین قوانین و بکارگیری سیاست‌های نظامند و یکپارچه با استفاده از تمامی منابع جامعه می‌باشد.

